

HASBIHAL

Sevgili Türk Edebiyatı Okurları,

Ülkemizi acıya boğan büyük depremler ve deprem bölgesini vuran sel felaketleri eşliğinde, biraz da boynu bükük karşıladığımız Ramazan ayının sizler ve Türk-İslam âlemi için hayırlara vesile olmasını diliyorum.

Büyük depremler ve bunun yüreğimizde açtığı yaraların izleri hâlâ taze. Geçen sayımızda bu felaketin yol açtığı dertlere şiirler ve yazılarla teselli olmaya çalışmıştık. Bu ay da depremin yol açtığı büyük felaketi ve depremzedelerimizi unutmadığımızı bildirmek istiyoruz. Bu nedenle de bu ayki sayımıza da Ozan Yılmaz'ın deprem üzerine yazdığı deneme ile başlıyoruz. Yılmaz, divan şiirinde zelzelenin izini sürerek tarihî süreç içerisinde depremlerden yeteri kadar ders almadığımızı bizlere bir kez daha hatırlatıyor.

Tarık Özcan, Türk mitolojisinde önemli bir yeri olan Bozkurt Destanı'nı arketipsel bir yöntemle inceliyor. Bu inceleme sırasında bozkurt üzerinden simgeleştirilen değerlere değiniyor. Saadet Çetin Yıldırım ise yazısında Henri Bergson'un sezgicilik felsefesine eğiliyor. Bergson'un sanata ve sanatçıya bakışını ele alan Yıldırım, edebiyatın felsefe ile olan ilişkisine de ışık tutuyor. Zeynep Yörük, Mustafa Kutlu'nun yeni yazar ve şairlere nasıl bir yol çizdiğini, onlara nasıl destek olduğunu anlatan bir deneme ile yer alıyor. Yörük, ileride bir arşiv belgesi olarak niteleyeceğimiz, üzerinde Kutlu'nun düzeltmeleri yer alan görsellerle de yazısını destekliyor. Gülzar Mammadova, Sezai Karkoç'un hatıraları üzerinden bizleri Karkoç'un zihin dünyasına doğru bir yolculuğa çıkarıyor. Bu yolculuk sırasında edebî meselelerin yanı sıra Türkiye'nin sosyal ve siyasi tarihine, özellikle de Anadolu'ya temas ediyor. Usta hikâyeci Salim Nizam ise bizi evlilik ve aile kurumu üzerine düşünmeye sevk ediyor. Aile içerisinde emeği daima sömürülen, hayal kırıklığına uğratılan kadınları Müyesser'in şahsında birleştiriyor. Duygu Tamer de bizlere Garip Rüstem'in hayatından kısa bir kesit sunuyor. Cemal Kurnaz, kısa denemesinde "üslûb-ı beyan aynıyle insan" darbimeselinden hareketle bir kişilik yansıması olarak üslubu ele alıyor. İsmail Turan, özellikle hikâyeleriyle tanıdığımız yazar Recep Seyhan'ın eserlerinde nostaljik öğeleri sorguluyor. Seyhan'ın ağaçları nostaljik çağrışımlar yapmak için kullan-

dığı ise gözlerden kaçmıyor. Sibel Kadioğlu ise günümüz insanının sık sık dile getirdiği varoluşsal sancılara dikkat çekiyor ve insanın benlik ihtiyacını merkeze alıyor. Yazı boyunca farklı psikolojik kuramlara da değinen Kadioğlu, insanın "kendi olma" ihtiyacının hiçbir zaman nihayete eremeyeceğini söylüyor. Hayrettin Durmuş da Pınar dergisinin tarihî serüvenini anlattığı denemesiyle bu sayımızda yer alıyor. Pınar'ın yazı kadrosuyla birlikte değişen ideolojik çizgisine değiniyor. Merve Kamiloğlu, öyküsünde hepimizin hayatında mutlaka tecrübe ettiği mahalle baskısını işliyor. Özellikle de dul bir kadın üzerinden bu baskının nasıl tahakküm edici bir güce dönüştüğünün altını çiziyor. Muhsin Karabay ise yazısında kütüphanelerimize ve kütüphaneciliğimize değindikten sonra bir süreli yayımlar kütüphanesinin kurulması gerektiğini söylüyor. Feyza Hilal Kutlu, Tanzimat'tan günümüze edebiyatımızda farklı konular işlense farklı hikâyeler anlatılsa da bir kötülük mekânı olarak Şişli'nin hep aynı kaldığını anlatıyor. Şişli'nin bu menfi unvanını nasıl kazandığına değiniyor. Recai Özcan ise Batı'ya ilim tahsiline giden alafanga neslin Paris yolculuklarına bizi de ortak ediyor.

Kitaplık ve ajandamız da bu ay hem çok dolu hem de çok renkli.

Herkese iyi okumalar dilerim... ❖

TÜRK EDEBİYATI

AYLIK FİKİR VE SANAT DERGİSİ

NİSAN 2023

YIL: 51

SAYI: 594

FİYATI: 50 TL

İÇİNDEKİLER

- 4 Zelzele Verme Ya Rab!**
Ozan Yılmaz
- 7 Kadim Yeni ve Nahif** (şiir)
Nazım Payam
- 9 Bozkurt Destanı'nın Arketipsel Yöntem
Bakımından Çözülmesi**
Tarık Özcan
- 11 Gazel** (şiir)
Mehmet Ali Aynî
- 13 Sezgi Felsefesinden Sanata:
Durée'deki Eşyadan Üsluba Doğru**
Saadet Çetin Yıldırım
- 17 Mustafa Kutlu'nun *Billûr* Kelimeleri**
Zeynep Yörük
- 28 Sezai Karakoç'un "Hatıralar"ı**
Gülzar Mammadova
- 32 Dünyanın Öfkesi** (şiir)
Muhammed Hüküm
- 33 Hüsrân** (şiir)
Mehmet Erol Altınsapan
- 34 Müyesser Kendini Astı**
Salim Nizam

67 makale
**Alafranga Neslin
Paris Yolculukları
Üzerine**
Recai Özcan

Kurucusu
AHMET KABAKLI

Türk Edebiyatı Vakfı
İktisadi İşletmesi Adına Sahibi
SERHAT KABAKLI

Genel Yayın Yönetmeni
İMDAT AVŞAR
tedev30@gmail.com

Yayın Kurulu
ÖMÜR CEYLAN
TUBA İŞINSU DURMUŞ
MESUT ŞEN
ALÂATTİN KARACA
GÖKHAN TUNÇ
NECATİ TONGA
A. YAĞMUR TUNALI
TAHSİN YILDIRIM

Yazı İşleri Müdürü
ENVER UĞUR AYKOL
enveraykol@gmail.com

Yazı İşleri Müdür Yardımcısı
SAÂDET ÖRMECİ
saadetormeci@outlook.com

Son Okuma
NURAY ÖRNEK

Grafik Tasarım
ATILLA CEYLAN
atillaceylan34@yandex.com

Abone ve Satış Sorumlusu
HALİT BAYKAL

Yönetim Yeri
TÜRK EDEBİYATI VAKFI
Divanyolu Cad. No: 14 34122
Sultanahmet-İstanbul
Tel: 0.212 527 50 32 – 526 16 15
Faks: 0.212 512 77 49
www.turkedebiyati.com.tr
tedev30@gmail.com
tedev@turkedebiyati.com.tr
Yazışma Adresi PK 2,
Sirkeci / İstanbul

Yayın Türü: Yerel Süreli
Yayın Kodu: ISSN 1302-1893

37 Garip

Duygu Tamer

38 Üslup

Cemal Kurnaz

39 Nostaljiyi Eşyada Aramak: Recep Seyhan'ın Eserlerinde Ağacın Nostaljik Yansımaları

İsmail Turan

45 Yokluğun Kışkacı (şiir)

İmdat Avşar

46 Çağımızı Karakterize Eden Genel Özellikler ve Güçlenen "Kendi Olma" İhtiyacı

Sibel Kadioğlu

52 Pınar Dergisi Üzerine

Hayrettin Durmuş

53 Zelzele (şiir)

Yasin Mortaş

55 Sürüklenme

Merve Kamiloğlu

56 Üç Köpek Bir Aynaya (şiir)

Mehmet Aycı

57 Kütüphanelerimiz, Kütüphaneciliğimiz ve Sürelî Yayınlar Kütüphanesi

Muhsin Karabay

62 Bir Kötülük Mekânı Olarak Şişli

Feyza Hilal Kutlu

72 Kitaplık

- **Kuşlar, Pıtraklar ve Tıraş Sandığı**
Yıldırım Türk
- **Rıfat Ilgaz'ın Eserlerinde Otobiyografik Yansımalar**
Zeynep Zilan Özyağcı
- **Şeyda'nın Örgü Keyfi'nden Yansıyanlar**
Süheyla Karaca Hanönü
- **Bilge Tonyukuk Yazıtları**
Semiha Durğut

78 Ajanda

- **"Bir Avuç Güzel İnsan" Sergisi | Ara Güler Müzesi**
Samet Lüleci
- **Kim Ermiş, Kim Günahkâr?**
Samet Lüleci

ABONE ŞARTLARI

Yurtiçi-Yıllık: 600 TL, Öğretmen-Öğrenci: 500 TL, Yurtdışı-Yıllık: 100 EURO, Yıllık/Kurum: 720 TL, 6 aylık abone bedeli yıllık ücretin yarısıdır. Türk Edebiyatı Vakfı Posta Çeki: 124540, Vakıflar Bankası Beyazıt Şubesi - İstanbul: IBAN TR 62 0001 5001 5800 7268 2472 17, T.C. Ziraat Bankası Çağaloğlu Şubesi - İstanbul: IBAN TR 98 0001 0008 8929 0335 5350 01, Yurtdışındaki okuyucularımız abone bedellerini T.C. Ziraat Bankası İstanbul Çağaloğlu Şubesi, Türk Edebiyatı Vakfı İktisadî İşletmesi, Şube Kodu: 889 IBAN TR 44 0001 0008 8929 0335 5350 02 numaralı Euro hesabına yatırabilirler. Dergiye yazılar elektronik posta yoluyla gönderilir. Yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir. Yayın Kurulu dergiye girecek yazılarda gerekli gördüğü düzeltme ve değişiklikleri yapabilir. © Türk Edebiyatı dergisinde yayımlanan yazı, şiir ve fotoğraflar izin alınmadan iktibas edilemez. Derginin bütün sayılarında yer alan yazı ve şiirlerin dijital ortamda yayımlanma hakkı Türk Edebiyatı'na aittir.

Baskı ve Cilt: ŞENYILDIZ MATBAACILIK SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ

Gümüşsuyu Caddesi Işık Sanayi Sitesi No: 19/C 102 Topkapı-İstanbul • Tel: 0.212 482 47 91 (Pbx) • Sertifika No: 45097

Sezai Karakoç'un "Hatıralar"ı

Edebî türlerden biri olan hatıralar, insanın hayatında özel bir yere sahiptir. Bu metinler aracılığıyla duygu ve düşüncelerimizi, olaylar hakkındaki gözlem ve yorumlarımızı aktarırken, özel hayatımızı da paylaşıyoruz. Hatıra, hikâye ve roman kadar rağbet görmese de aslında önemli bir belge niteliği taşımaktadır. Çünkü hatıralar; tarihî, sosyal, siyasi ve edebî olaylar hakkında birçok bilgi verir.

İnsan okuduğu hikâyelerde, romanlarda, şiirlerde hep kendini arar. Kendisini bu metinlerdeki kahramanlara benzetir. Onların yaşadığı olumlu veya olumsuz şeyleri yaşamışçasına hisseder, onlarla beraber sevinir, üzülür. Bu belki de mizaçla ilgili bir durumdur. Her okur bunları hissetmeyebilir. Şahsen ben, bu tür metinleri okuduğumda olayların akışına kapılır, kendimi anlatılanların ortasında buluverir, kahramanın zaferi sanki benim zaferim, yenilgisi ise sanki benim yenilgimmiş gibi hissederim. Bu bir bakıma benimseme, sahiplenme duygusuyla da ilgilidir diye düşünüyorum. Hepimizin hayatı boyunca sahiplendiği, önemseddiği birçok değeri vardır. Ben bu hayatta sahip olduğum değerler içerisine edebiyatı ve edebî metinleri de katıyorum. Onları benimsiyor, sahipleniyor ve değerli buluyorum. Sanırım okuduğum her edebî metinde kendimi aramam belki de bu yüzden. Sahiplenerek okuduğum edebî metinler arasında hiç şüphesiz hatıralar da önemli bir yere sahip.

Karakoç'un *Diriliş*'te yayımladığı *Hatıralar*'ı kitap hâlinde iki cilt olarak yayımlandı. Bu metinleri, kitap basılmadan kısa süre önce *Diriliş* dergisinde okumuştum. Doğrusu hatıraları okumak, hayatımda büyük bir dönüm noktası oldu. Çünkü Türkiye'yi içeriden bu kadar tanımamıştım. Sanırım bu ülkenin vatandaşı olmamam, Türkiye'ye, Türkiye'nin geçmişine, siyasi ve sosyal hayatına kenardan bakmama sebep oldu. Bir de insan hep yaşadığı dönemle ilgileniyor genelde, sanki hiçbir şeyin öncesi yokmuş da her şey bugünden ibaretmiş gibi yaşıyor. Bu

Karakoç'un *Hatıralar*'ı bana, geçmişe dönüp bakmamı; Türkiye'nin tarihini, sosyal, siyasal, sanatsal ve kültürel gelişimini öğrenip araştırmam gerektiğini ihtar etti. Ama daha da önemlisi Anadolu'yu içeriden görmemi sağladı.

tabii ki büyük bir yanılığ. Her ülkenin bir geçmişi, tarihi, kültürü, siyasi ve sosyal değerleri var. Yeni nesiller bunlardan haberdar olmalı, merak edip okumalı, kavramalı ve gelecek nesillere de aktarmalı. Karakoç'un *Hatıralar*'ı bana, geçmişe dönüp bakmamı, Türkiye'nin tarihini, sosyal, siyasal, sanatsal ve kültürel gelişimini öğrenip araştırmam gerektiğini ihtar etti. Ama daha da önemlisi Anadolu'yu içeriden görmemi sağladı.

Diriliş'in 25 Temmuz 1988 tarihli sayısından itibaren yayımlanan "Hatıralar"ı okurken kendimi âdeta 1933-1974 yılları arasındaki Türkiye'de, zaman zaman Ergani'de, İstanbul'da, Anadolu'nun değişik illerinde, kimi kez Mülkiye'de, kimi kez *Büyük Doğu* çevresinde, kimi kez Serdengeçti'nin kitabevinde, kimi kez DP'li gergin yıllarda, Darbe'nin karanlık günlerinde, gazete ve dergi idarehanelerinde hissettim... Sanki aniden birinin hayatının içine düşmüş ve yaşadıklarına şahit olmuş gibiydim. Peki neydi beni bu "Hatıralar"ı okumaya iten şey? Belki merak, belki boşluk, belki de kendini arayış ya da "Diriliş" düşüncesinin mimarı Karakoç'un hayatını ve fikir dünyasını kavrama isteği. Her ne olursa olsun bu metinleri okuduğumda çok şey hissettiğimi söylemek isterim. Şairin "Hatıralar"ı aracılığıyla her şeyi öğrendim diyemem ama Türkiye'yi, 1933-1974 yılları arasında bu topraklarda yaşanan siyasi ve sosyal olayları, siyasal çatışmaları, sanat, kültür ve basın hayatını, Anadolu'daki hayatı, belli bir dünya görüşüne sahip insanların münasebetlerini ve mücadelesini, dindar bir aydının gözünden tanıyan olmanın bana çok şey kattığını itiraf etmek isterim.

Şairin "Hatıralar"ında, öncelikle 1933-1950 yıllarını kapsayan çocukluğu, ailesi, gençlik yılları, Birinci ve İkinci Dünya Savaşı'nın Türkiye'yi nasıl etkilediğine dair gözlem ve yorumları, dikkate şayandır. Bu metinlerden bir taraftan Karakoç'un çocukluğu, ailesi ve gençlik yıllarına, doğduğu, yaşadığı coğrafyaya ve o coğrafyanın sosyal hayatına, geleneklerine ilişkin bilgiler edinirken diğer taraftan Türkiye'nin o dönemde yaşadığı siyasi ve sosyal sıkıntıları görme imkânı buluyoruz. Birinci ve İkinci Dünya Savaşı'nın Türkiye üzerinde bıraktığı derin izleri, yoksul-

lukları ve tek parti döneminin baskılarını, belki bir tarih kitabında bu derece canlı, samimi ve ayrıntılı olarak bulamayabiliriz. Fakat şairin bize o yılları, halkın dili ve duygularıyla ve onlardan biri olarak Anadolu cephesinden yansıtmaları ve somut örneklerle açıklaması oldukça önemlidir.

Karakoç, "Hatıralar"ının ilk bölümlerinde ailesine; Ergani, Maden ve Piran'da geçen çocukluk yıllarına değinir. Sıkıntılı bir dönemdir bu yıllar. Aynı zamanda bu dönem, şairin gelecekteki hayatının ve şahsiyetinin temellerinin atılması bakımından da önemlidir. Çünkü bu yıllarda babasının ona anlattığı, okuduğu dinî hikâyeler, ilerideki hayatı için ana kaynak, bir ufuk olmuştur. Daha çocukluk, gençlik yıllarında Osmanlı Türkçesi Arapça ve Farsça öğrenmeye merak salan şair, Türk edebiyatında çeşitli kaynaklarla tanışır. İlkokul, ortaokul ve lise yıllarında okumaya olan ilgisini devam ettirir, sınırlı da olsa Batı edebiyatından okumalar yapar ve şiir yazma denemelerine başlar. Yaşadığı coğrafya, bu coğrafyanın zengin folkloru, tabiatı, çocukluktan itibaren aldığı dinî terbiye, Karakoç'un eserlerinin ve şahsiyetinin de ilk tohumlarıdır, denebilir. Nitekim o yıllar, o yıllarda aldığı terbiye "Çocukluğumuz" şiirine şöyle yansır:

*"Annemin bana öğrettiği ilk kelime
Allah, şahdamarımdan yakın bana benim içimde
Annem bana gülü şöyle öğretti
Gül, O'nun, O sonsuz iyilik güneşinin teriydi
...
Babamın uzun kış geceleri hazırladığı cenklerde
Binmiş gelirdi Ali bir kırata"*

Karakoç'un "Hatıralar"ında o masum, samimi, çileli çocukluk ve gençlik yıllarından sonra 1950'den itibaren üniversite yıllarına, bir bakıma kendini, şahsiyetini "aradığı yıllar"a ulaşıyoruz. Bu dönem, aynı zamanda DP'li yıllara denk gelmektedir. "Hatıralar"da şairin üniversite yıllarında (1950-1955) hayatına yön veren şahsiyetleri, şiir çalışmalarını, üniversitedeki hocalarını, ideolojik dünyasını, gazete, dergi ve DP'li yıllar hakkındaki yorumlarını okuyor, onu hem edebî hem fikrî çevresiyle keşfetmeye başlıyo-

ruz. Üniversite yıllarında da şiir denemelerini devam ettiren Karakoç; tıpkı ilkokul, ortaokul ve lise yıllarında olduğu gibi bu dönemde de Türk ve Batı edebiyatını daha detaylı olarak okumaya devam eder. Kütüphanelere gider, Fransızcasını geliştirir, çeviriler yapar. Birçok şahsiyeti bu dönemde tanımaya başlar. Necip Fazıl, Cemal Süreya, Mehmet Şevket Eyyi ve Osman Yüksel Serdengeçti bunlardan bazılarıdır. O yıllarda Karakoç'un, *Büyük Doğu* merkezli bir ideolojik çevresi vardır ve bu çevreyle münasebetleri gelişmiştir. Üniversite yıllarında şiir yazma denemelerini sürdürmüş, "Monna Rosa" ile Mülkiye'de bir şair olarak onaylanmıştır. Şiirlerini yayımlarken *Şiir Sanatı*'ni çıkarır (1955). Bu dergi, onun kendi olma ve yetkinliğini kazanma isteğinin ilk işaretidir. Ancak dergi 2 sayı çıkabilir. Bu dergi, ileride bahsedeceğimiz *Diriliş*'e giden yolda ilk adım, ilk girişim olma özelliğini taşır.

Karakoç, üniversiteden 1955 yılında mezun olur ve ara vermeden memuriyet hayatına atılır. Memuriyet hayatı boyunca Anadolu'nun birçok il ve ilçesini dolaşma imkânı bulur ve "Hatıralar"ında, örneğin Van, Diyarbakır, Maraş, Aydın, Mardin gibi illerin sosyal hayatı hakkında önemli bilgiler verir. Bunların yanı sıra yer yer DP'ye ve Menderes'e yönelik eleştirilerde bulunurken aynı zamanda Menderes'in ülke için hayata geçirdiği kalkınma hamlelerinden söz eder. Esas itibarıyla DP'ye, muhafazakâr olmasına rağmen genelde mesafeli durur. Bu yıllar da tıpkı İkinci Dünya Savaşı yıllarında olduğu gibi oldukça çalkantılı geçer ve CHP-DP arasındaki siyasi gerilim her geçen gün biraz daha artmaya başlar. Edebiyat ve basın da bu siyasi gerilimlerden olumsuz etkilenir. Karakoç'un "Hatıralar"ında yer alan ve 1950-1960 yılları arasında yaşanan olaylar; Menderes'in iktidara geldikten sonra Anayasayı değiştirmemesi, Ahmet Emin Yalman hadisesi, İslamî neşriyatın susturulması, 6-7 Eylül olayları, ekonomik kriz ve karaborsaya ilginin artması, Said-i Nursi olayı, Menderes'in uçağının Londra'da düşürülmesi, talebe ayaklanmaları ve 27 Mayıs Darbesi şeklinde özetlenebilir. "Hatıralar"da bu konularda da önemli, ayrıntılı gözlem ve yorumlar vardır.

Karakoç, 1960 sonrası memuriyetine devam ederken aynı zamanda şiir ve yazı çalışmalarını da sürdürür. "Hatıralar"da 1960-1974 yıllarında yaşanan siyasi gelişmelere; AP, MNP ve MSP'nin kuruluşuna, bu partilerin liderlerine, Ragıp Gümüşpala, Süleyman Demirel, Necmeddin Erbakan'a, dönemin basın ve edebiyat hayatına dair yorum ve gözlemler de geniş yer tutar. Ayrıca Karakoç'un edebiyatımızda önemli bir yere sahip olan eserlerini bu yıllarda kaleme aldığı görülmektedir. "Hatıralar"dan yola çıkarak şairin, 1960-1974 yıllarına dair gözlem ve yorumlarını, biri basın ve edebiyat hayatına, diğeri ise ülkede yaşanan siyasi ve sosyal olaylara dair olanlar şeklinde iki başlıkta değerlendirmek mümkündür.

Karakoç, edebiyat ve basın alanında yaptığı çalışmaların büyük bir bölümünü, 1960 yılından sonra gerçekleştirir. Onun edebiyat dünyasında çığır açan ilk önemli adımı, *Diriliş* dergisiyledir. *Diriliş*'le Türk edebiyatında özerk ve yeni bir ses olarak ortaya çıkar. Bu yıllara kadar ideoloji ve fikir dünyasına hitap eden dergi ve gazete bulamama sorunuyla karşı karşıya kalan şair, edebiyatta ve düşüncede bir ekol, yeni bir dil ve üslup oluşturma gereğini duymuş ve bunu da *Diriliş*'le gerçekleştirmeyi amaçlamıştır. Böylece *Diriliş* 1960'ta Türk edebiyatına dahil olur. Derginin çıkışı çoğu kez maddi sıkıntılar nedeniyle kesintilere uğrasa da 1960'ta birinci kez, 1966'da ikinci kez, 1969'da üçüncü kez, 1974'te ise dördüncü kez çıkar. Bu yayın dönemi de 1978'de son bulur. Şairin "Hatıralar"ı 1974 yılına kadar olduğu için *Diriliş*'in bundan sonraki dönemleriyle ilgili bilgiler burada kesilmektedir.

Diriliş, kimi zaman kesintilere uğrasa da şair, edebiyat alanındaki çalışmalarını sürdürür. Dergisi dışında bu dönemde diğeri dergi ve gazeteler aracılığıyla sesini duyurmaya ve yazmaya devam eder. O yıllarda *Büyük Doğu*, *Yeni İstiklal*, *Yeni İstanbul*, *Düşünen Adam*, *Son Havadis*, *A*, *Sabah* ve *Millî Gazete* gibi dergi ve gazetelere yazılar yazar. Aynı zamanda şiir ve kitap çalışmalarını sürdürür. "Sesler", "Köpük", *Genç Müslümana Öğütler* (Muhyiddin-i Arabi Hazretlerinden tercüme edilen "Adab-ı Mürid), *Yunus Emre* ve *Mehmet Âkif* adlı biyografileri, *Kıyamet Aşısı*, *İslamın Dirilişi*, *İslam Toplumu-*

nun *Ekonomik Strüktürü, Yazılar, Hızlı Kırk Saat, Taha'nın Kitabı, "Anadolu ve Zaman" yazıları, Mağara ve Işık ile Gül Muştusu* bu dönemin mahsulüdür.

Karakoç, "Hatıralar"ında 1960 sonrası basın ve edebiyat dünyasına dair bilgiler yanında 27 Mayıs Darbesi, Yassıada Mahkemeleri ve ardından yeni kurulan AP, MNP ve MSP'ye dair gözlemlerine de geniş yer verir. AP, MNP ve MSP'nin yanı sıra Süleyman Demirel, Necmettin Erbakan ve Ecevit'le ilgili önemli -yer yer tartışmaya açık- yorumlarda da bulunur. Ona göre toplumda "Köklü bir değişim gerekiyor[sa da]" (Karakoç, 6 Temmuz 1990: 12) iktidara gelen hiçbir parti bunu hayata geçirememiştir. Onun gözünde AP, MNP ve MSP de bu bakımdan bekleneni verememiştir. Yönetimde olan zaafı, halkın hayallerini propaganda konusu yapmaları, seçimlerden önce halka verdikleri vaatleri yerine getirmemeleri, yeterince kararlı, cesur olamamaları, onları başarısızlığa iten ana etmenlerdir. Bu yıllarda da ülke çalkantı içindedir. Sağ-sol çatışması, talebe hareketleri, terör, gizli cuntacıların darbe teşebbüsleri, okul ve yurt baskınları, dergi ve derneklere yapılan baskınlar bu yıllarda yaşanan olumsuzluklar olarak "Hatıralar"a yansır. Yazarın bu konulardaki gözlem ve yorumlarını, daha çok dönemin sağ basınına ve partilerine yönelik dindar bir aydınının -ama elbette ki öznel-tespitleri olarak okumak gerekmektedir.

Sonuç

Karakoç'un "Hatıralar"ı kanaatimce Türk edebiyatı ve sosyal hayatı için olduğu kadar Türk dünyası açısından da önemli bir yere sahiptir. Bu metinlerde anlatılanlar, özellikle İkinci Dünya Savaşı ve tek parti dönemine dair gözlemler, yaşanan sosyal sıkıntılar, 1991 yılında Azerbaycan'ın bağımsızlığını ilan ettikten sonra düştüğü durumla yer yer benzerlikler göstermektedir. Azerbaycan da tıpkı Türkiye gibi İkinci Dünya Savaşı'ndan olumsuz etkilenmiş ve zorlu bir mücadele vermiş, güçlükle ayakta durmayı başarmıştır. Fakat ülke, 1939-1945 yılları arasında yaşadığı bu olumsuzlukları, asıl 1991 yılında tekrar yaşar. Yağ, şeker, ekmek, et ve süt ürünleri karneye bağlanır. Birinci Karabağ Savaşı (1988-1994) Azer-

baycan topraklarının ve bu toprakları korumak isteyen evlatlarının kaybı, işsizlik ve yoksulluk, halkı umutsuzluğa sürükler. Bu yıllarda ülkede büyük bir hayatta kalma mücadelesi verilir. Söz konusu olumsuzluklar en çok da köylüyü etkiler. Tıpkı Karakoç'un dediği gibi Azerbaycan da bağımsızlığın ilk yıllarında Birinci Karabağ Savaşı'na ve siyasi çatışmalara sahne olduğu için Türkiye'deki gibi "... Köylü, devlete asker verir, vergi verir, jandarma zulmü, hükümet baskısı altında ezilir, devlet kapısında hor görülür, süründürülür, adalet kapısında ise perişan olur." (Karakoç, 27 Şubat 1989: 16) fakat halk yılmadan kendi imkânlarıyla hayatta kalmaya çalışır. Kısaca yaşanan sıkıntılar, yer yer öyle benziyor ki!..

Sonuç olarak Sezai Karakoç, *Diriliş*'te yayımladığı "Hatıralar"ında hayatını, ailesini, eğitim aldığı okulları, yaşadığı ve gördüğü coğrafyayı, bu yıllar arasındaki siyasi ve sosyal atmosferi, inkılap ve tek parti dönemini, DP'li yılları, 27 Mayıs Darbesi'ni, edebî ve fikri faaliyetlerini, memuriyet hayatını, dindar-muhafazakâr basını, AP, MSP ve MNP ile ilgili görüşlerini anlatmıştır. Şair, gazete, dergi, parti ve şahsiyetler hakkında gözlem ve yorumlar yaparken olaylara dindar bir aydın gözüyle bakar. Bu bakımdan söz konusu metinler, öznel de olsa, Türkiye'nin 1933-1974 yılları arasındaki hayatını yansıtan bir belge niteliğindedir ve ayrı bir değer taşır. "Hatıralar"da şair, aynı zamanda edebî eserlerinin ve şiirlerinin nasıl ve niçin yazıldığına dair anahtar bilgiler de verir. Bu bağlamda eserde Necip Fazıl, Fethi Gemuhluoğlu, Mehmet Şevket Eyyi gibi şahsiyetlere ilişkin gözlem ve yorumlar da dikkati çekmektedir. Yer yer bu tespitler de tartışmaya açıktır. Çünkü bu anılar neticede öznel, tartışmaya açıktır, şairin hisleri, kırınglıkları, içindeki öfkesi yazdıklarına ister istemez yansımıştır. Nitekim, "Hatıralar"dan kalan en önemli duygu bence kırınglıktır; bir kırınglık, bir yutkunma söz konusu metinlerin satır aralarında daima hissediliyor.

Dindar camianın 1950-1974 arasındaki münasebetlerini, arayışlarını, mücadelesini, eksikliklerini, siyaset ve matbuat dünyasındaki faaliyetlerini görmek bakımından önemliydi "Hatıralar"... ❖